

נוסח לא מתוקן

פרוטוקול מס' 338

מישיבת ועדת הכספים

יום ג', ט"ו בתמוז, התשמ"ו - 22.7.1986 - שעה 10.00

נ כ ח ו

חברי הוועדה: א' י' שפירא - היו"ר
י' ז' אמיר
י' ארידור
י' ארצי
ג' גדות
א' ויינשטיין
א' ורדיגר
י' כהן
י' מצא
ע' סולודר
ע' עלי
י' צבן
ח' רמון
א' שלום
ד' תיכון

י' כהן-אורגד מוזמנים:

י' דרומי, ז' ברקאי - התעשייה הצבאית
מ' גולן - משרד הבטחון
ר' נחמן - יו"ר המועצה המקומית אריאל
ר' חקלאי, א' סביון, ע' שגב - משרד האוצר
א' לויין - משרד הבינוי והשיכון

היועץ המשפטי לוועדה: א' דמביץ
יועצת כלכלית: ס' אלחנבי
קצרנית: א' דגני

אי העברת מפעל תע"ש לאריאל - הצעה לסדר היום סדר היום:

סיוע לקבלנים הפרטיים.

1676

(נתקבל ביום 29.7.86)

אי העברתו של מפעל תע"ש לאריאל

מ"מ היו"ר י' כהן:

אני פותח את הישיבה.

כסעף ראשון נדון בהצעה לסדר היום של חבר הכנסת אריאל ויינשטיין בענין אי העברתו של מפעל תע"ש לאריאל. הוועדה קיימה דיון בנושא שבו שמעה את נציגי תע"ש, נציגי ועד עובדי תע"ש, היועץ הכלכלי של משרד הבטחון, אבל היא לא סיכמה את הדיון כי היא לא שמעה עדיין את הנוגעים בדבר, את ראש המועצה של אריאל ואת חבריה. נמשיך עתה את הדיון שהתחלנו בו.

א' ויינשטיין:

אני מבקש למסור על התפתחות שחלה מאז הדיון שקיימנו. בישיבת הוועדה נמסר לנו שמבחינה כלכלית העברת המפעל לאריאל תהיה כרוכה בהוצאה נוספת של מיליון דולר בערך מעבר לחישובים של תע"ש. שוחחתי בנושא עם שר התעשייה והמסחר אריאל שרון והוא אמר לי שמשרדו מוכן להקציב את הסכום הנוסף הזה מתקציב משרדו כדי שהמפעל יועבר לאריאל ויופעל שם. ידוע לי שמכתב ברוח זו נשלח לשר הבטחון שבו הביע השר שרון נכונות להעביר לתע"ש את הסכום של מיליון דולר לשנה.

מבחינה כלכלית אינני רואה מניעה להעברת המפעל. לאחר שהושקעו 7 מיליון דולר בהקמת המבנה, לדעתי חשוב להעביר את המפעל לאריאל, ובהקדם.

היו"ר י' כהן:

לפני כמה זמן קיימתי פגישה עם שר הבטחון בנושא, שבה השתתף גם יועצו הכלכלי של השר. הסענה של שר הבטחון היתה שהבעיה היא תקציבית. תע"ש נקלעה לבעיות תקציביות קשות בגלל הקיצוצים בהזמנות של מערכת הבטחון. היקף הייצור של תע"ש הצטמצם במידה ניכרת. שר הבטחון הוסיף ואמר, ואני מרשה לעצמי להביא את דבריו, שאם יימצא מקור לכיסוי ההוצאה הנוספת הוא לא יתנגד להעברת המפעל.

הדברים שמסר חבר הכנסת ויינשטיין מחזקים את הסענה שמבחינה תקציבית אין בעיה להעביר את המפעל לאריאל, לאחר ששר התעשייה הביע נכונות להקציב את הסכום הדרוש למטרה הזו.

י' מצא:

לאור ההתפתחות ששמענו עליה, אולי חל שינוי בעמדתם של אנשי תע"ש לגבי העברת מפעל. אני מציע שנשמע אותם.

ע' עלי:

אם יימצא התקציב לכיסוי הפער בהוצאה האם תסכימו להפעיל את המפעל באריאל?

מ' גולן:

בדיון הקודם של ועדת הכספים תיארו את הקשיים בפניהם ניצבת התעשייה הצבאית. אם משרד התעשייה והמסחר יהיה מוכן לכסות את ההוצאה הנוספת הנובעת מההעברה בסדר גודל של 1.1 מיליון דולר, להערכתי נצטרך קודם כל לעשות עבודה מטה ולקבל את כל ההסברים ממשרד התעשייה והמסחר.

אם זהו המצב, אני מבקש להעביר את הנושא לדיון חוזר בין שני המשרדים - משרד התעשייה והמסחר ומשרד הבטחון. בעקבות הדיון הזה נגבש לעצמנו עמדה ונסיק את המסקנות.

י' מצא:

מדוע נציג של משרד התעשייה איננו נוכח בדיון? אם הוא היה משתתף בדיון היינו שומעים ממנו דברים ברורים אם יש לו תקציב של מיליון דולר לנושא הזה, האם יש לו נכונות להעביר את הסכום הזה לתע"ש.

ע' עלי:

שמענו ששר הבטחון אמר שאם הכסף יימצא המפעל יועבר.

מ' גולן:

אני מייצג כאן את משרד הבטחון. בדיון הקודם תיארו את הקשיים הכרוכים בהעברה. גם מבחינת העובדים יש בעיה. יש לתעשייה הצבאית בעיה של פיסורי עובדים. קיימת הבעיה הכספית של ההוצאה העודפת. יש בעיה של ירידה בביקושים למוצרי התעשייה הצבאית, יש ירידה בהיקף ההזמנות מתע"ש. יש בעיות שצריך להסדיר עם משרד התעשייה והמסחר. להערכתי חייבים למצוא פתרון לכל הסוגיות האלה.

לא ידענו שתועלה ההצעה הזו ולכן לא באנו מוכנים לתת את התשובה עליה.

א' ויינשטיין:

יש מכתב בענין זה משר התעשייה לשר הבטחון.

ע' עלי:

זה לא דיון רציני. אי אפשר לבוא לישיבת כזו ולהתנות כל פתרון שיימצא כמתן פתרונות לבעיות אחרות. אני מציע לדחות את הדיון ולזמן לכאן את שר הבטחון ואת שר התעשייה. משרד הבטחון חייב לבוא לדיון עם תשובות מוכנות. זהו הדיון השני שאנחנו מקיימים בסוגיה הזו כאשר לא נראה לה שום פתרון באופן. אינני רואה כל סעם להמשיך היום את הדיון.

י' מצא:

זוהי גם עמדת. משרד הבטחון יודע מהם הקשיים שמערימים בפניכם כדי לבצע את ההעברה. אנחנו כאן מתרכזים בבעיה הכספית. אם נמצא פתרון לבעיה הכספית, למשרד הבטחון היה מספיק זמן כדי לקבוע את עמדתו בשאלות האחרות. אם אתם חושבים שלא הבעיה הכספית היא שמעכבת את העברת המפעל, תגידו לנו מפורשות שהסיבה היא, למשל, התנגדות העובדים. אם אתם חושבים שלא ניתן להפעיל את המפעל באריאל, תגידו זאת. ואז נדע במה אנו דנים. אני יודע שהדיון שלנו נסב על נושא אחד שקשור בהוצאות העודפות שתהינה לתע"ש בגלל העברת המפעל. שמענו שלזה יש פתרון.

אינני רוצה שנקיים כאן דיון בסוגיה אלא אם כן נדע שכל החלטה שנקבל כאן תהיה החלטה מחייבת לביצוע ולא החלטה לצורך דיונים פנימיים במשרד הבטחון עם גורמים שונים.

היו"ר א' י' שפירא:

אני מוטר את רשות הדיבור לחבר הכנסת יגאל כהן-אורגד.

י' כהן-אורגד:

לדעתי חשוב מאד שמספר עובדות תהינה ברורות לחברים. לצערי לא עברתי על הפרוטוקול הסודי של הישיבה הקודמת שבה דנו בנושא.

י' תיכון:

אינני מבין מדוע הכריזו על הפרוטוקול כסודי.

י' כהן-אורגד:

אני נזהר בדרך כלל בכבודם של עובדי ציבור. לא הייתי רוצה שהערכה של עובדות בשירות הציבורי תהיה פונקציה של קוניונקטורות פוליטיות. אני אומר זאת לעצמנו ואני אומר זאת לעובדי ציבור שאני מכבד את מעמדם ואת הרגישות של מקומם במערכת. זה בהחלט לא בריא שהעובדות יהיו פונקציה של התמורות הפוליטיות.

מהן העובדות? למיטב ידיעתי במשך השנתיים האחרונות במפעל הספציפי שבו מדובר לא היו פיטורי עובדים למרות שבתעשייה הצבאית היו פיטורים של עובדים. אני מקווה שדברי אלה לא ישמשו תמריץ לפיטורים במפעל. אבל עובדה שבמפעל הזה לא פוטרו עובדים.

בלי להיכנס לפרטים, למפעל הזה יש פינה מיוחדת במערכת, וזה לא מקרי שמספר העובדים במפעל, 125-130 עובדים, נשאר יציב במשך השנים האלה. זהו מפעל מתכת שהוא חלק מחטיבת הכימיה של תע"ש. בנוסף לכך, הוא עוסק במתן שירותי תחזוקה למפעלי הכימיה באזור.

י' מצא:

זהו המפעל שצריך לעבור לאריאל?

י' כהן-אורגד:

כן. כאשר תוכננה העברת המפעל - ונכון שההנחיה להעברת המפעל היתה פוליטית - זהו היה המפעל שנבחר להעברה על ידי התעשייה הצבאית. היו שורה של שיקולים שהכריעו את הכף בעד ההעברה של המפעל הזה ולא אחר.

באתר באריאל הוקם מבנה בשטח של 8000 מ"ר עם דרישות מיוחדות שייקרו מאד את הבניה, דרישות שנבעו מצרכי המפעל ומאופיו.

שמעתי כאן נתונים על הוצאות עודפות הקשורות בהעברת המפעל. בביקורי במפעל שמעתי על מיליון דולר. בינתיים הסכום גדל ל-1.1 מיליון דולר. לפי חישוב שעשיתי הגעתי למספרים הבאים, ואני רוצה שחברי הוועדה ידעו אותם.

במפעל הזה עובדים כ-130 עובדים. הערך המוסף של המפעל הוא בסדר גודל של 2.5-3 מיליון דולר לשנה. לפי הערכה של מנהל המפעל ששמענו אותה בסיוור שקיימנו במפעל עם אנשי מערכת הבטחון, המעבר לתנאי ייצור יעילים יביא לחסכון של 10%-15% (היו"ר א' י' שפירא: מהמחזור?) אני מצטט את מנהל המפעל, ואני יוצא מהנחה שאין חסכון בחומרים. אם הייתי עושה את החישוב של החסכון מהמחזור הייתי מגיע לסדר גודל של כ-600,000 דולר לשנה, אני יוצא מהנחה שהחסכון הוא רק מהערך המוסף, לא מהחומרים. ואז אני מגיע לסכום של 250-300 אלף דולר חסכון כתוצאה מייעול.

שכר העבודה במפעל הוא כ-1-1.5 מיליון דולר בשנה, כולל עלויות שלכם.

אתה אומר שהערך המוסף הוא 2.5-3 מיליון דולר משכר עבודה.

י' כהן-אורגד:

שכר עבודה, רווח, תרומה לתע"ש.

בכמה צריך לייקר את שכר העבודה בשל העובדה שהעובדים עוברים מנוף ים לאריאל? מהנסיון שלכם אתם יודעים שאת הרצון הטוב של העובדים אפשר היה להשיג על ידי תוספת שכר של פחות מ-10%. אבל נניח שזה יחייב להגדיל את שכר העבודה ב-10% או ב-12%.

עשיתי חשבון נוסף בכמה צריכה ההעברה לייקר את הוצאות ההסעה של העובדים. עשיתי את החשבון לפי עלות ההסעה בקואופרטיב דן. אני רוצה שתדעו שזמן הנסיעה בקו ברקן-תל-אביב לאחר פתיחת הקטע של כביש חוצה שומרון יהיה שלושים דקות. לפי חשבוני הוצאות ההסעה של כמאה עובדים יהיו כ-13 אלף ש"ח לחודש. האם אתם מאשרים את הנתונים?

י' דרומי:

המספרים שלנו הם שונים לאורך כל הדרך.

י' כהן-אורגד:

נאמר שהמפעל כברקן ייקר את הארוחות לעובדים. יש לי התחייבות ממי שמספק ארוחות למפעלים באזור ברקן ברמה טובה לספק ארוחות במחירים של השק"ס. נדמה לי שב-60% מהמפעלים שלכם מספק השק"ס את הארוחות לעובדים.

לפי הערכה של מנהל המצפול, ההתייעלות תביא לחסכון של 10%-15%. בהנחה שלא כלולים כאן חומרים, החסכון הוא 300 אלף דולר לשנה.

היום התעשייה הצבאית מסיעה יום יום עובדים מאריאל בשני אוטובוסים וכן היא מסיעה עובדים מהאזור בעוד כמה כלי רכב קטנים.

אני מסכים שהתהליך של תחלופת עובדים לוקח זמן. אבל תסכימו אתי כי בתהליך הדרגתי עובדים מהאזור יחליפו עובדים שמחוץ לאזור. אם נביא בחשבון תוספת של 10% בהוצאות לשכר, תגיעו למחצית ההוצאה הזו.

היום אתם משלמים עבור שמירה של המבנה שעומד ריק. כל שימוש אחר במבנה שבנייתו עלתה 900 דולר למ"ר יתן שווה ערך ל-250 דולר למ"ר. נניח שיעבור מפעל אחר לאותו מבנה. המפעל האחר יקבל מעמד של מפעל מאושר. ישכנו את המפעל במבנה שעלה 900 דולר למ"ר בעוד שהוא יהיה זקוק למבנה במתכונת המבנים שכונה חברת מבני תעשייה שבנייתם עולה 350 דולר למ"ר. אותו הפרש של 500-600 דולר למ"ר ירד לסמיון מבחינת המשק הלאומי.

לצערי, את המנגינה הזו לא ניתן לעצור. הזמן יחלוף ויבואו לשם מפעלים אחרים. הבזבז מבחינת המשק הלאומי יהיה גדול פי כמה מההוצאה הנוספת הנובעת מההחלטה על העברת המפעל.

אני לצערי חי בתחושה, ואני נאחז במשפט שנאמר על ידי סגן היועץ הכלכלי של מערכת הבטחון, שעל רקע של תמורות פוליטיות אפשריות נעשה מאמץ לא קטן לשכנע את העובדים לחשוב עד כמה הם מתנגדים להעברה. כי לפני כן התקיימו סיורים של העובדים באריאל והם גילו נכונות לעבור לגור שם. אתם צריכים להעביר את מפעל תע"ש מהדר יוסף, ואינני מדבר על התכנית הגדולה של העברת המפעלים מרמת השרון. על מה מתבססת התכנית? אתם תשכנעו את העובדים לעבור? כאן העובדים יסכימו לעבור? אלה הם עובדים יותר ותיקים מאשר העובדים באותו מפעל מתכת בנוף ים.

י' כהן-אורגד:

אני מעריך כי בחישוב מדויק יתברר שיש הוצאות העברה חד פעמיות של כמה מאות אלפי דולרים. יש הוצאות נוספות שחלקן הגדול אם לא כולן מתקזזות על ידי החייעלות לאורך זמן. יש נכונות של משרד התעשייה להשתתף בהוצאות ולכסות אותן, ולא מתוך גישה פוליטית. מבחינת משרד התעשייה, כאשר אותם אלפי עובדים גרים באזר ברקן, הקמתו של מפעל מאושר אחר תעלה הרבה יותר למשק הלאומי. אם מחר יוקם שם מפעל אחר, שיוכר כמפעל מאושר, למדינה זה יעלה הרבה יותר מאשר העברתו של מפעל תע"ש לאזור. לכן יש הגיון רב בגישה של משרד התעשייה שמוכן לכסות את הוצאות העברתו של המפעל. אבל מה שדרוש כאן הוא הרצון לעבור.

אתם מכירים את הפרוייקט שאיננו קשור לחטיבת הכימיה אלא לבניית מיגון לכלים כבדים שהמפעל עוסק בפיתוחו. העיתוי לביצוע יהיה בעוד חצי שנה או עוד שנה.

י' דרומי:

הכל תלוי בשאלה איזה תקציב תאשרו למשרד הבטחון

י' כהן-אורגד:

הפרוייקט יכול לתת את הדחף להעברת המפעל, ואז ידברו על העברה של המפעל בתהליך הדרגתי. גם זוהי אופציה. המנכ"ל של המפעל וגם סגנו הם תושבי אריאל. אין שם בעיה של כוח אדם ניהולי. אם יש רצון טוב אין כל בעיה לבצע את ההעברה של המפעל בעלות מינימלית.

אני מבקש שאותו רצון טוב שגיליחם כאשר המלצתם בפני משרד הבטחון להעביר את המפעל הזה של תע"ש מבין כל המפעלים האחרים, יבוא לידי ביטוי גם בהכנת התכנית האופרטיבית להעברתו של המפעל לברקן.

י' ארצי:

אנחנו צריכים להעריך את תרומתו של חבר הכנסת כהן-אורגד לדיון הזה בכך שהוא מסר לנו מידע מפורט עם נחונים על העברת המפעל. אבל יחד עם זה אני חושב שאנחנו משדרים לכיוון הלא נכון. מה אנחנו רוצים מעובדים שהם משרתי ציבור, עובדי מדינה, שאנחנו מציגים בפניהם בעיה שאיננה כלכלית אלא פוליטית?

י' כהן:

שר הבטחון לא העלה את הנימוק הזה. הוא אמר שהבעיה היא תקציבית, ואם היא תבוא על פתרונה לא תהיה מניעה להעביר את המפעל.

י' ארצי:

אנחנו מפנים את החצים לעבר אנשים שאינם פוליטיים ומהם אנחנו מבקשים חשובה. בדרך זו לא נגיע לסיכום.

אני מציע שנתייחס להעברת המפעל של תע"ש כאילו היתה זו העברה של מפעל פרטי. בהעברה של מפעל פרטי מתעוררות בעיות שונות של לוגיסטיקה, בעיות תקציביות של רווח והפסד וכן בעיות של יחסי עבודה, יחסים בין עובדים ומעבידים. אולי יש שם עובדים שמערימים קשיים בגלל השקפה פוליטית? אינני יודע מהו הנוהג במקרים כאלה. אנחנו צריכים לראות את מכלול הדברים.

יכול להיות שמשרד הבטחון מטעמים פוליטיים או אחרים רוצה שהמפעל יעבור לברקן ויהי מה; תעלה העברת המפעל כמה שתעלה, יכסה את החוצאה הכרוכה בהעברה מי שיכסה, ובלבד ליצור עובדות בשטח. ואז הנציגים של תע"ש שמופיעים היום צריכים אינם הכתובת לנושא. יכול להיות שבמסגרת הדיונים המתנהלים בממשלה משרד הבטחון איננו מעוניין להעביר את המפעל,

ואז מדוע נלחץ על הנציגים של תע"ש ונדרוש מהם תשובות לבעיות שהם אינן יכולים לענות עליהן?

אני חושב שצדקו חברי הוועדה שאמרו שאנחנו צריכים לקיים את הדיון עם הדרג הפוליטי-המיניסטריאלי. אנשי תע"ש יציגו את העובדות בפני הממונים עליהם, וחזקה עליהם שיציגו עובדות המשקפות את המצב לאמיתו, ואנחנו נקיים את הדיון עם השרים ונסכם אותו. אני מצטערף לעמדה הזו שהשמיעו חברי הוועדה עובדיה עלי ויהושע מצא. כל דרך אחרת רק תחטיא את המטרה ולא תביא לשום תוצאות.

ד' תיכונן:

אינני רוצה לחזור על הדברים שאמרתי בדיון הקודם. כמי שהיה ממונה בעבר על התיק הזה במשך חמש שנים אני יכול לומר בוודאות שלא מדובר כאן על כסף. (א' שלום: אם לא מדובר על כסף, מהי הבעיה?) אם נראה את ההסדרים שנעשו בעבר להעברת מפעלים ממרכז הארץ לערי הפיתוח מייד נגיע למסקנה שלא מדובר על כסף. בעת העברת מפעל תיזראן לעפולה נעשה הסדר כספי. כאשר העבירו מפעלים אחרים של תע"ש לנצרה עליח או לקריית שמונה, ההעברה היחה מלווה במענקים שהיו מעל ומעבר למה שנקבע בחוק לעידוד השקעות הון.

עומדת כאן למבחן ההנחה שעל הממשלה לדאוג לביצוע המדיניות של פיזור האוכלוסייה, והפעם מדובר באריאל, מחר ידובר בעפולה ומחרתיים בדימונה. על פי הטענות שמעלים בפנינו נציגי תע"ש אין מדיניות של פיזור אוכלוסייה, כי המשמעות של הטענות שלהם היא שאסור להעביר מפעלים לאזורי פיתוח שכן זה עולה כסף. אני שולל מכל וכל את הטענה הזו, כי אם נקבל את הטענה הזו כאילו אמרנו שהחוק לעידוד השקעות הון איננו קיים יותר. אני אינני מוכן לקבל את ההנחה הזו, ואין איש במדינה שיחמוך בגישה הזו.

הבעיה היא לכן פוליטית. ואנחנו יושבים פעם שניה עם נציגי תע"ש שכנראה נתבקשו להביא בפנינו טיעונים שאינם משכנעים גם לא את עצמם, שכן בעבר הם עצמם הביאו את הטיעונים שאנחנו מעלים היום כדי להניע את הממשלה להעביר מפעלים ממרכז הארץ לאזורי פיתוח.

י' כהן-אורגד:

בישיבה הקודמת אמר מר דרומי שאני כאילו עשוי להסכים לנתון של 1.1 מיליון דולר. אני חושב שאחרי הדברים שלי היום ההערכה שלי ברורה.

י' דרומי:

החישוב שלך איננו מקובל עלינו.

י' כהן-אורגד:

אני יודע. אתה אמרת לחברי הוועדה, כפי שזה מופיע בפרוטוקול: "חבר הכנסת כהן-אורגד שהיה פעיל בנושא ביקר ובדק את הנתונים". שאל אותך חבר הכנסת יאיר צבן: "האם הוא חלק על הממצאים?" ואחה השבת: "אני חושב שלא." אני מקווה שהתשובה לכך ניתנה היום.

י' דרומי:

אתה מבסס את הנתונים שלך על יסוד הנחות לא נכונות.

ד' תיכונן:

לכן אני מציע לך, אדוני היושב-ראש, להפסיק את הדיון בשלב זה ולומר לנו שהנושא הוא פוליטי, ולכן נשב עם הדרג הפוליטי ונקבל את ההחלטות לאחר שנשמע את הדרג הפוליטי.

י' מצא:

נזמין לדיון גם את שר התעשייה וגם את שר הבטחון.

היו"ר א' י' שפירא:

לאור ההצעה של כמה חברים בוועדה לקיים את הדיון בהשתתפות השרים, האם אתם מוכנים לוותר על רשות הדיבור בישיבה הזו?

י' צבן:

אני רוצה לתמוך בהצעה של חבר הכנסת דן חיכון אבל מנימוק קצת אחר.

היו"ר א' י' שפירא:

אם החברים שנרשמו לרשות דיבור בכל זאת רוצים להשמיע את דבריהם, אבקש מהם להסתפק היום בכמה משפטים כי יהיה המשך לדיון עם השרים.

י' ז' אמיר:

אינני מקבל את הקביעה של היושב-ראש שעלינו להסתפק בכמה משפטים. אני רוצה להשמיע את דעתי בנושא.

קיימת מדיניות של פיזור האוכלוסיה, ומבחינה זו אריאל והנגב חד הם. אבל אנחנו צריכים לקבוע בבירור מי צריך לתקצב את העברת המפעלים. אי אפשר להטיל זאת על משרדי הממשלה שמוגבלים בתקציביהם והם נדרשים לקצץ אותם מדי שנה. הממשלה מתקציבה הלאומי צריכה לתקצב העברת מפעלים לאזורי פיתוח במסגרת מדיניות ברורה. הממשלה צריכה לקבוע כמה מפעלים היא מבקשת להעביר לאזורי פיתוח ומהו התקציב הדרוש לביצוע ההעברה. היא צריכה להכין תכנית חומש, כי איננו יכולים להשלים עם התופעה שאנשים עוזבים את המקומות בהם נולדו כי אין להם שם תעסוקה. ואנחנו יודעים שאנשים עוברים לא רק לאזורים אחרים בארץ אלא הם מרחיקים נדוד גם לארצות חוץ.

יש כאן בעיה של העובדים במפעלים קיימים שנדרשים להעתיק את מקום מגוריהם לישוב אחר או להתפטר. אם לא מוצאים להם תעסוקה חליפית, זוהי בעיה רצינית. אינני רוצה שעובדים במרכז הארץ ייאבקו נגד עובדים בדרום או בצפון. גם בנושא זה צריכה להיקבע מדיניות.

אני מקווה שנקיים את הדיון עם השרים, אבל אני חייב לציין שהמדיניות של משרד הבטחון היא שכל מפעל חדש שיוקם מקומו יהיה ברמת בקע ששם הושקעו כספים רבים והוכנה חשתי לקליטת המפעלים האלה. אני מבין שבאריאל הוקם מבנה וצריך למצוא לו פתרון. לכן אני שמח שהחלטנו להזמין את שני השרים לוועדה ובדיון עם השרים נוכל להרחיב את היריעה.

ע' סולודר:

עקרונית אני בעד פיזור האוכלוסיה ולכן אינני יכולה להתנגד להעברת מפעל לאריאל, אבל אם אני צריכה לשקול את העניין לאור סדרי העדיפויות שנראים לי הייתי מעבירה את המפעל למעלה אפרים. בכל מקרה אם הבחירה היא בין אריאל לבין מעלה אפרים, אני בוחרת במעלה אפרים.

י' כהן-אורגד:

ואם הבחירה היא בין נוף ים לבין אריאל?

ע' סולודר:

בין נוף ים לבין אריאל, אריאל קודמת; אבל דעתי שמבחינת צרכי ההתיישבות מפעל בסדר גודל כזה יש להעביר למעלה אפרים.

גם אם יש לי ויכוח פוליטי עם הליכוד, מבחינתי אריאל היא עדיין על גבול של תכנית אלון.

י' כהן-אורגד:

אריאל תוכננה במשרד הבטחון על ידי אגף התכנון במטכ"ל כצורך מבצעי על ציר חוצה שומרון כדי להבטיח את השליטה היהודית.

ע' סולודר:

אינני רוצה להיכנס לוויכוח הפוליטי. צריך לפרוץ את המחסום כדי שהחשיה תלך לאזורי הפיתוח, ובכל מקרה אני בעד העברת המפעל למעלה אפרים.

י' כהן:

לא מדובר כאן על ענין תיאורטי ואיננו מנהלים ויכוח פוליטי. בזמנו נתקבלה החלטת ממשלה להעביר את המפעל לאריאל במסגרת המדיניות של פיזור האוכלוסיה, ואמנם הוקם המבנה שתואם את הצרכים המיוחדים של המפעל עם אפשרויות של הרחבה לקליטת הייצור של מוצרים חדשים. המבנה הוקם בהשקעה של למעלה מ-7 מיליון דולר, לפי החלטת הממשלה, ולפי הערכות של משרד הבטחון ותע"ש שמפעל כזה יש להקים באריאל. היום אין ויכוח אם להעביר את המפעל לנגב או למעלה אפרים; המבנה קיים באריאל.

י' כהן-אורגד:

אתם משלמים שכר דירה של 400 אלף דולר לשנה עבור המבנה?

י' דרומי: 240 אלף דולר.

י' כהן-אורגד:

הוצאות שמירה מגיעות ל-70-80 אלף דולר לשנה.

י' מצא:

כמה שילמחם עד היום דמי שכירות עבור המבנה?

י' כהן:

העובדות הן שיש החלטת ממשלה, שהמבנה קיים, שיש עליו הוצאות תחזוקה ושמירה מלבד דמי השכירות.

נאמר לנו שמשרד הבטחון איננו יכול לכסות מחציתו את ההוצאה הנוספת הכרוכה בהעברת המפעל. בשיחה עם שר הבטחון הוא אמר לי שאם יימצא התקציב של מיליון דולר לשנה, הוא יכבד את החלטת הממשלה ויתן ידו להעברת המפעל. שמענו שיש התחייבות של שר התעשייה לכסות את ההוצאה הזו מתקציב משרדו, לאחר שהתברר כי העברת מפעל אחר לאותו מבנה תהיה כרוכה בהוצאה הרבה יותר גדולה.

אני חושב שעלינו לקיים בדחיפות את הדיון עם שני השרים, בחקוה שנמצא יחד את הפתרון לבעיה.

היו"ר א' י' שפירא:

אני מציע לא להמשיך היום בדיון אלא לקיים אותו בהשתתפות שני השרים.

י' מצא:

לפני שאנחנו מפסיקים את הדיון אני רוצה לדעת כמה שכר דירה שילמחם עד היום עבור המבנה? (י' כהן-אורגד: 250 אלף דולר).

ז' ברקאי:

את המבנה קיבלנו בפברואר 1985. שילמנו עבור שנה ראשונה 180 אלף דולר. השנה הסכום יהיה קצת יותר גדול.

י' מצא:

למעלה מ-200 אלף דולר ירדו לסמיון עד היום, והסכומים הולכים וגדלים. זהו הבזיון הגדול שמתחולל לנגד עינינו.

אני חושב שחובה עלינו לקיים את הדיון עם שני השרים עוד לפני צאתנו לפגרה כדי להעמיד את השרים על חומרת המצב שמבנה שהוקם בהשקעה כה גדולה עומד ריק בשממנו, וההוצאות על החזקתו הולכות ותופחות.

י' צבו:

חשוב לברר את כל הנתונים הכלכליים כדי לדעת אם חבר הכנסת כהן-אורגד צודק בטענותיו או האם העמדה של התעשייה הצבאית היא הנכונה. אומר גלויות: הנימוק הכלכלי איננו המכריע עבורי, אבל אם לשאר הנימוקים מתווסף גם הנימוק הכלכלי, יש לכך חשיבות.

אני רוצה להיכנס לנעליהם של אלה המחייבים את ההתיישבות ואת ההשקעות ביהודה ושומרון. אבל בכל תחום יש סדרי עדיפויות, ולהעמיד היום את העברת המפעל בראש סדר העדיפויות, אין לך אבסורד גדול מזה.

אני מבקש להמציא לנו כל נתון שמוכיח שהיתה כאן השקעה בזבזנית ומיותרת. אפי' חושב שזה יחזק את הביקורת שלנו לגבי כל מה שנעשה בתחום הזה.

היו"ר א' י' שפירא:

המשך הדיון יתקיים בהשתתפות שני השרים - שר הבטחון ושר התעשייה והמסחר.

הסיוע לקבלנים הפרטיים

היו"ר א' י' שפירא:

אנחנו חוזרים לדיון על הסיוע לקבלנים הפרטיים. אחרי שקיימנו מספר דיונים על העזרה לענף נוכחתי לדעת שאנחנו מגלגלים את הנושא בלי להגיע לתכלית. אומר גלויות שאני חושב שכל העזרה שדובר עליה גם לסולל בונה אין בה ממש, כי אנחנו רוצים שאת הסיכון יטלו על עצמם הבנקים, ואילו בשוק אפשר להשיג כסף יותר זול מאשר בדרך של הנפקת אמיסיה של איגרות חוב בריבית של 9%-10%. אם סולל בונה מוכן לקבל את העזרה הזו, יבושם לו.

ח' רמון:

גם את זה הם עדיין לא קיבלו. בינתיים מכל הרעש שעשו רק הקבלנים הפרטיים קיבלו משהו. הסיוע לסולל בונה כפוף להסדר. הם קיבלו אישור לקבל במסגרת ההסדר הכללי 45 מיליון דולר. אבל עד הם הם לא קיבלו אגורה שחוקה..

היו"ר א' י' שפירא:

לפני חדשים חשבתי שאם הוועדה לא תאשר את הבקשה לסיוע, הכל יתמוטט. קיימנו ארבע ישיבות על הסיוע לקבלנים הפרטיים. לאחר הדיונים הארוכים האלה הגענו למסקנה שאלה הם דיונים בעלמלא שלא יניבו כל תוצאות. שום דבר לא יעזור, לקבלנים אין בטחונות, והבנקים אינם מוכנים לתת להם את הכסף ללא בטחונות, והם אינם מוכנים למחוק להם את הריבית. אני באמת רוצה לאזור לקבלנים הפרטיים, אבל אינני מוכן להסתפק בדיבורים, אני רוצה שנהיה מעשיים ושנגיע לתכלית.

בשלב זה הוגשו לוועדה שתי הצעות, האחת הצעה שלי והשניה של חבר הכנסת יהושע מצא. הרעיון שהעלה חבר הכנסת מצא הוא רעיון יפה ומעניין.

הקבלנים אמרו שאין להם בטחונות ואילו הבנקים מוכנים לתת להם את הכסף רק תמורת ערבויות. כן הם ביקשו מהבנקים לתת ערבויות לקוני הדירות לפי חוק המכר.

סיוע באמצעות הנפקה של איגרות חוב, כפי שהוצע לסולל בונה, לא יביא תועלת לקבלנים הפרטיים, שזקוקים לבטחונות. הפתרון הוא לתת ערבות מדינה לגבי חלק מהכספים האלה, או לא לדבר על סיוע.

לפי חוק המכר (דירות) יש לבטח את קוני הדירות באמצעות ערבות של מוסד פיננסי. גם לענין זה יש למצוא פתרון.

חבר הכנסת מצא מציע שנוריד מהסיוע לסולל בונה ולקבלנים הפרטיים סכום של 20 מיליון דולר ונעמיד אותו לרשות משרד השיכון כדי שהוא יוכל להגדיל את המשכנתאות לזכאים לדירה. לפי חשבון שנעשה בדרך זו יוכלו הקבלנים למכור עוד 5000 דירות.

י' מצא:

כיוון שאנחנו מחקשים למצוא פתרון לבעיה של הקבלנים הפרטיים והדיונים שלנו מתמשכים, עלינו לבחון דרכים שונות כדי לסייע לענף הבניה, לא לקבלנים. אם יהיה צורך לעזור לקבלן זה או אחר נחשוב איך לעזור לו, אבל אינני רוצה להיכנס לזה כרגע.

ענף הבניה לא נחלץ מהמשבר שהוא נקלע אליו. הוא יוכל לצאת מהמשבר בן־היתר אם תתחיל תנופת בניה של דירות למגורים. אחרי התייעצות עם אנשי האוצר ומשרד השיכון הגעתי לכלל מסקנה שאם נגדיל את המשכנתאות לזכאים ב-3000 דולר לדירה, ונחן את הסכומים הנוספים האלה לדיריים בתנאים יותר טובים מאלה של המשכנתאות הרגילות, בתנאים מפתים, יהיה בכך משום תמריץ לרכישת דירות. ההערכה היא שהגדלת המשכנתאות תגביר את קצב מכירת הדירות בסדר גודל של 5000 דירות. זה יכול להזיז משהו בשוק הדירות שקופא על שמריו.

ההצעה היא להגדיל את המשכנתא שמגיעה היום לסכום של 20,000 דולר ב-3,000-4,000 דולר, וזאת בתנאים נוחים במיוחד, ולחקופה מצומצמת. אני חושב שזה יחן תנופה לענף הבניה.

י' כהן:

אני חש כבר הרבה זמן את הזעקה האמיתית של ענף הבניה, הן של סולל-בונה והן של הקבלנות הפרטית. וזו לא זעקה מדומה אלא זעקה אמיתית שנובעת מהמצוקה של הענף.

לכן ועדה הכספיים הקדישה לבעיה של ענף הבניה מספר ישיבות וגם הגיעה למסקנות. לא יעלה על הדעת שהמסקנות של ועדה הכספיים, שהן גם על דעת האוצר, לא תתבצענה.

היו"ר א' י' שפירא:

גם אם תהיה חזוזה אי אפשר יהיה לממש את הסיוע.

י' כהן:

כבר בדיונים הראשונים אמרנו שכיוון שהבנקים מעריכים את הרכוש של הקבלנים רק ב-30% או 40% מערכו, יתקשו הקבלנים לממש את הסיוע שהאוצר מוכן להושיט להם באמצעות הבנקים. גם כאשר אישרנו סיוע לחקלאות בהיקף גדול של 90 מיליון דולר, אמרו הבנקים שהם אינם מוכנים לטריטת כל החובות. ואז הוצע ששליש מכספי הסיוע יהיו בערבות המדינה.

אני סבור שגם במקרה זה ועדת הכספים צריכה לומר לאוצר, שהוא המחליט על היקף הסיוע, שכדי לפרוץ את המחסום עליו לבקש אישור לערבות מדינה על שליט מכספי הסיוע. זה לא עומד בסתירה לפתרון המוצע לבעיית הדירות שהן בשלבי בניה ויש לסיים את בנייתן. כי השאלה היום היא - האם הקבלנים ימשיכו לבנות דירות למגורים או לא?

היום קבלן איננו יכול להתחיל בבניה כי כל קונה של דירה תובע ערבות של בנק ולא של הקבלן על הכסף שהוא משקיע בדירה. עד לפתרון הכולל יש למצוא פתרון לבעיה הזו של מתן בטחונות לדיירים, כי ללא בטחונות אנשים אינם קונים דירות. אני מקווה שברוב המקרים לא יצטרכו לממש את הביטוח הזה אם תובטח ההבראה של הענף ויציבותו.

אם במסגרת הסיוע של 160 מיליון דולר לענף אפשר לפתור את הבעיה על ידי הקצאת 20 מיליון דולר מהסכום הזה להגדלת המשכנתאות, אינני רואה בכך סתירה להצעתי, כי זה רק חלק קטן מהסכום של הסיוע. אבל כדי לתת תנופה לענף ולהגדיל את הביקוש לדירות צריך למצוא פתרון לבעיית הבטחונות.

אני מציע שנקבל החלטה ששליט מכספי הסיוע יהיו בערבות המדינה, כפי שעשינו בחקלאות. כאשר אישרנו סיוע של 90 מיליון דולר לחקלאות אמרו הבנקים, שאם אנחנו מבקשים פריסת חובות הם ייענו לבקשה אם חינתן ערבות מדינה לחלק מהסכום.

ח' רמון:

שם הבנקים נחנו משחו. כאן הם אינם מוכנים לתת דבר. אם היית מציג בפנינו הסדר שלפיו הבנקים נותנים את תרומתם להבראה הענף, היה מקום להצעתך. בסיוע לסולל בונה היתה תרומה של הבנקים. כאן הם אינם מוכנים לתרום דבר, כי הם רוצים שהקבלנים ילחצו על הממשלה לתת ערבות מדינה.

י' כהן:

גם אני בדעה שהבנקים צריכים לעשות ויתור מסוים. אבל היום זו לא בעיה של הבנקים, זוהי בעיה של הענף.

לכן אני מציע שנקבל החלטה ברורה בשני נושאים: האחד - מתן ערבות מדינה לשליט מסכום הסיוע; והשני - העברת חלק מכספי הסיוע להגדלת המשכנתאות.

י' מצא:

אני מבקש לא לקשור את שני הדברים האלה האחד בשני.

י' כהן:

אם לחלק מהסכום הזה לא תחיה ערבות מדינה, לא נוכל להתקדם. בעניין זה האוצר חייב ללכת לקראתנו.

ח' רמון:

אני מתנגד לערבות מדינה במקרה זה. אני יודע כיצד מתנהל המשא ומתן עם הבנקים. הבנקים, כאשר הם יודעים שיש לחץ על האוצר, מפנים את הלקוחות לאוצר ואומרים להם ששייגו ערבות מדינה. בסיוע לסולל בונה לא הייתה ערבות מדינה והגיעו שם להסדר יותר נוקשה. הבנקים ויתרו על 20 מיליון דולר. אין שום סיבה לא כלכלית ולא עניינית שהמודל של סולל בונה לא יחול על גורמים אחרים. חברה שנקלעה למצוקה,

אם היא תתמוטט, הבנק יפסיד יותר. אם רסק'ו תתמוטט, הבנקים יפסידו הרבה יותר כסף. אבל הבנקים ביודעם שיש כאן שדולה חזקה מפנים את הקבלנים לאוצר.

אינני יודע מדוע לא הזמנו את נציגי הבנקים לדיון. מדוע הוזמנו יחד רק הקבלנים ונציגי האוצר.

י' מצא:

בישיבת הוועדה בתל-אביב היה דיון עם המערכת הבנקאית. היושב-ראש שלנו ישב אצלם.

ח' רמון:

אינני זוכר דיון כזה בוועדה. מכל מקום הדיון היה צריך להתקיים במסגרת הוועדה.

אינני מסכים לערבות מדינה. גם כך המעורבות של המדינה פירושה כסף. אינני מוכן לחת כסף שלבטח ילך לאבדון. עבורי ערבות מדינה פירושה כסף שיורד לסמיון. אם הכסף יוחזר, זו תהיה הפתעה לטובה. ברגע שאנחנו לוחצים על האוצר אנחנו משרתים את המערכת הבנקאית. אני חושב שגם ההסדר הזה צריך להיות מבוסס על העקרונות של ההסדכ עם סולל בונה.

י' ארידור:

הרעיון הוא שהבנקים יורידו את הריבית.

ח' רמון:

אם הם יורידו את הריבית לא יהיה צורך בערבות מדינה. למה במקרה של סולל בונה לא היתה דרושה ערבות מדינה וכאן דורשים אותה?

י' כהן:

סולל בונה איננו יכול לבצע את ההסדר בגלל הדרישה של הבנקים לערבות מדינה.

ח' רמון:

סולל בונה איננו מבצע את ההסדר כי יש לו בעיה עם נגיד בנק ישראל בנושא של לווה בודד. אם רסקו תקבל ערבות מדינה, אתה סבור שסולל בונה לא ידרוש זאת? אני מתנגד בכל תוקף לערבות מדינה. אין לזה שום הצדקה. אם נתן ערבות מדינה לקבלנים הפרטיים, נתן ערבות מדינה גם לסולל בונה. אינני יכול להסכים לכך כי מדובר לדעתי בערבות מדינה בסדר גודל של 100 מיליון דולר. הפתרון האמיתי הוא להפעיל לחץ על המערכת הבנקאית שתנהג כלפי הקבלנים הפרטיים כפי שהיא נהגה כלפי סולל בונה, דבר שימנע את הצורך בערבות מדינה.

היו"ר א' י' שפירא:

אתה מתנגד לכך שגם סולל בונה יקבל ערבות מדינה?

ח' רמון:

הם לא ביקשו ערבות מדינה. אבל ברור שבנק הפועלים מעדיף הסדר עם ערבות מדינה. אם תינתן ערבות מדינה לקבלן פרטי, אשנה את עמדותי ואתבע ערבות מדינה לסולל בונה.

דעתי הנחרצת היא שאין לאשר ערבות מדינה. אין צורך בכך. אבל האוצר יאמר לנו שבליה ברירה הוא מוכן לחת ערבות מדינה לסולל בונה, תהיה ערבות מדינה גם לאחרים. אבל התהליך לדעתי הוא הפוך. רסקו רוצה ערבות מדינה, וכך גם הקבלנים הפרטיים האחרים, ואז גם סולל בונה תבקש ערבות מדינה, ומבחינתה בצדק. אני אתמוך בכך אם אחרים יקבלו ערבות מדינה.

אשר להצעה של חבר הכנסת מצא - עקרונית אני בעד הגדלת המשכנתאות לזכאים כדי שהן יכסו אחוז יותר גבוה ממחירה של הדירה. אני בעד זה שהמדינה תקציב 500 או 600 מיליון דולר במקום 400 מיליון למתן משכנתאות לזכאים וכך נפתור את כל בעיות הדיור במדינה. אני רק רוצה לומר לידידי חבר הכנסת מצא שלפחות לגבי סולל בונה אי אפשר לקחת 10 מיליון דולר מהסיוע כדי להועיד אותם להגדלת המשכנתאות, כי ההסדר עם סולל בונה מבוסס על כך שכל צד נוחן את חלקו. לעומת זאת מאותם 80 מיליון דולר שטרם חולקו אתה יכול לקחת 10 או 20 מיליון דולר למטרה הזו.

י' מצא:

אינני מגדיר בדיוק מהיכן יילקח הכסף. אני אומר באופן כללי כי סכום מסוים מכספי הסיוע יוקדש למטרה הזו.

ג' גדות:

גם סולל בונה תצא נשכרת מהגדלת המשכנתאות.

ח' רמון:

היא יכולה ליהנות מכך אולי בעקיפין. הבעיה של סולל בונה איננה מכירת דירות אלא תזרים מזומנים. שם זו יותר בעיה של כוח אדם. יש לסולל בונה הסדר שהושג בעמל רב. אם אתה נוטל משם 10 מיליון דולר, אתה חייב לשנות את ההסדר, וזה יחייב להגיע להסדר חדש. אינני רואה את המקור לכסף הזה שם.

אני רוצה לומר לך, ידידי חבר הכנסת מצא, שאם היינו רוצים לתרום תרומה רצינית להבראת הענף, היינו צריכים לקחת ממה שאמור להיות סיוע לקבלנים לא 20 מיליון דולר אלא סכום הרבה יותר גדול, כי לדעתי הגדלת המשכנתאות באמת היתה מסייעת לענף. אבל אינני רוצה להיכנס לזה עכשיו.

במציאות של היום אינני מאמין שזה יעזור למכור יותר דירות. היום לא מוכרים דירות לא מפני שהמשכנתאות אינן מספיקות.

י' מצא:

אם הציע לדייר משכנתא נוספת של 3000 דולר בהנאים נוחים, זה ישפיע על החלטתו לקנות את הדירה.

ח' רמון:

היום אתה מקבל הלוואה צמודה בריבית של 12%-13%. גם אם תהיה הסכמה להצעה לא יתנו את המשכנתא הנוספת בריבית פחותה מזו. (א' לוינז ואולי כן.) אתה נציג משרד השיכון. לו היית נציג של משרד האוצר לא הייתי מגיב כך. האוצר לא יסכים למוטט את כל מערך הסיוע בשל כך. זה לא מבצע של קבלן. זה צריך להשתלב במכלול הקריטריונים של הזכאים. להערכתך לא יחנו משכנתא ב-14% ריבית, וחוספת למשכנתא ב-10% ריבית.

לכן אינני מאמין שבדרך זה אפשר יהיה למכור יותר דירות. הבעיה המרכזית של מכירת דירות היום נעוצה בחוק המכר (דירות), שלצערי לא נדון בוועדה שלנו. כי לו החוק היה עובר לוועדת הכספים אני מאמין שהיינו מסיימים את הדיונים בו מזמן.

היו"ר א' י' שפירא:

לאיזו ועדה הועבר החוק?

י' מצא: ועדת חוקה, חוק ומשפט.

ח' רמון:

היום כדי למכור דירות דרושה למערכת הבנקאית תוספת של 2 מיליארד דולר לנפח האשראי. אפילו מיליארד דולר אין לה, כי זה הרס התכנית הכלכלית. זה אומר שהמערכת הבנקאית תממן את קניית הדירות במקום הדיירים, והיא איננה מסוגלת לזה. לכן החוק צריך להשתנות. צריך למצוא דרכים לכך. מר נאמן מרסקו שהופיע בפנינו העלה כמה הצעות שאני יכול לקבל חלק מהן.

אינני שולל את ההצעה של חבר הכנסת מצא. אם האוצר יקבל אותה, אשמח מאד. אבל זה לא יפתור את הבעיה.

י' ארידור:

חבר הכנסת רמון שאל בהערה אגב מדוע לא הוזמנו נציגי הבנקים. (היו"ר א' י' שפירא: הם הוזמנו פעם אחת לישיבה) לא לישיבה של מליאת הוועדה.

היו"ר א' י' שפירא:

הם היו בישיבת הוועדה ונתבקשו למחוק את הריבית.

ח' רמון:

בישיבה שבה גיבשנו את ההסדר לגבי הדיירים של חברת קלרין הם ויתרו על 40% מהחובות.

י' ארידור:

בעקבות ההערה של חבר הכנסת רמון אני רוצה להציע שהדיון יימשך בנוכחות נציגי הבנקים. אני רוצה להוסיף לכך הנמקה. הבנקים ויתרו על ריבית בכמה מקרים, למשל במקרה של חברת אלסינט. הם לא ויתרו על ריבית מרצונם אלא בשל לחץ שהופעל עליהם. הויתור של הבנקים תלוי במידת הלחץ שמופעל עליהם על ידי הוועדה או על ידי הממשלה.

היו"ר א' י' שפירא:

במקרה של אלסינט הם ויתרו גם על הקרן.

י' ארידור:

במדינות מערביות וגם בארצות הברית כאשר הממשלות הולכות להציל מפעלים שיש להם חובות לבנקים, לא קורה שהבנקים אינם מוותרים על ריבית. כאשר נעשה ההסדר להצלת חברת קרייזלר, היה ויתור על ריבית לא רק מצד בנקים בארצות הברית אלא גם של בנקים בכל העולם. ההסכמה להסדר הייתה מותנית בויתור על ריבית על ידי כל הבנקים, וכך קרה שבנק שחברת קרייזלר היתה חייבת לו 80 אלף דולר גם הוא נאלץ לוותר על חלק מהריבית.

בבואנו לפתור את בעיית המצוקה של הקבלנים לא מתקבל על הדעת שהבנקים לא יוותרו להם על ריבית. אני מציע להזמין לדיון את נציגי הבנקים.

היו"ר א' י' שפירא:

כאיש עסקים עם נסיון של שלושים שנה בעסקים אני מרשה לעצמי לומר שכל מה שנעשה עד היום להקלת המצוקה של ענף הבניה אין בו שום פתרון לענף. יתכן שההצעות של חבר הכנסת מצא ושלי אינם נראות לכם, אבל האם יש מישהו מחברי הוועדה שיכול להציע הצעה קונקרטיה?

י' מצא:

אלה הם שני נושאים שונים לחלוטין. בנושא הערבויות אני תמים דעים עם חבר הכנסת רמון. אבל הגדלת המשכנתאות לזכאים זה נושא אחר.

ד' תיכונן:

איש איננו יכול להתנגד לפתרון שמציע חבר הכנסת מצא, אבל לדעתי הוא לא יביא לשום תזוזה בענף הבניה. היום אפשר לקבל הלוואות באותם תנאים בכל בנק.

הבעיה העיקרית היא ערבות מדינה. אמרתי זאת כאשר אישרנו את הסיוע. אם לא חתייחסו לנושא נצטרך לחזור ולדון בו בעוד חודש פעם נוספת.

הגדלת הסיוע למשתכנים תביא לייקור הדירות על ידי הקבלנים. יש מתאם ברור בין הגדלת הסיוע לבין העלאת מחירי הדירות.

לא תוכלו להוציא כסף מהבנקים, אין להם מקורות לכך. בשלוש ועדות עלתה הבעיה והבנקים נדרשו להוריד את הריבית.

י' ארידור:

לא להוריד את שיעור הריבית אלא להקטין את החוב.

ד' תיכונן:

הכסף שגבו הבנקים מצוי בכיסיהם של האזרחים הישראלים שקיבלו את הריבית. חלק מהכסף מצוי בבנק ישראל. גם בנק ישראל השתתף בחגיגה הגדולה וגבה שיעורי ריבית גבוהים. הוא גבה 500 מיליון דולר. אני מציע לשחרר את הבנקים ואת בנק ישראל בעניין.

ולבסוף, אם ההצעה לתת ערבות מדינה נופלת, בסופו של דבר יצטרכו לתת ערבות מדינה.

א' ויינשטיין:

ככל שאני מתעמק בבעיה אני מגיע למסקנה שבכל סיוע שיינתן לפרטיים צריך להבטיח שהכסף ילך לרוכשי הדירות שנשארו בחוסר כל. לכאורה זה עומד בסתירה להשקפת עולם ליברלית. אדם קנה דירה, הוא איננו מקבל אותה, זה ענינו. מה אני צריך להתעכב בכך? הוא היה צריך לבטח את השקעתו. אבל כאן יש לנו בעיה. הוקמה חברה שקוראים לה "קידום". אזרח מן השורה שהשקיע את מיטב כספו ברכישת דירה ביטח את השקעתו בדירה בחברת "קידום". המדינה היתה צריכה לבדוק מהי חברת "קידום" והאם היא עומדת בכל הקריטריונים של חברת ביטוח.

היום האזרח יכול לטעון: אני פעלתי לפי חוק המכר (דירות). קניתי דירה, ביטחתי את השקעתי בחברת ביטוח, רכשתי פוליסה. אתם בממשלה אמורים לפקח על חברות ביטוח. לכן במקרה זה אני חייב ללכת לקראת אותו אזרח, כי אם נזרים כסף לקבלנים, חברות הבניה ימשיכו להתקיים, אבל אותם אזרחים שנשארו בחוסר כל וללא קורת גג, באשמחנו, לא יהיה להם למי לפנות. אני חושב שיש לנו אחריות כלפי אותם אזרחים שרכשו דירות, שילמו עבורן, עשו את הביטוח כנדרש בחוק, ובסוף לא קיבלו את הדירות.

אני רוצה לשלב יחד את ההצעה של היו"ר עם ההצעה של חבר הכנסת מצא ולהציע לתת משכנתא מוגדלת לדיירים שלא קיבלו את דירותיהם.

ח' רמון:

במסגרת הסדרים עם קבלן זה או אחר שהסתבך ולא השלים את הבניה, ניתנות לדיירים שלא קיבלו את דירותיהם הלוואות להשלמת הבניה. ההסדר עם דיירי קלרין מבוסס על כך שכל אחד מהדיירים קיבל 10 אלפים דולר משכנתא בתנאים מועדפים.

ההצעה של חבר הכנסת מצא אומרת שנקח 20 מיליון דולר מהסיוע לענף ונועיד את הכספים האלה להגדלת המשכנתאות כדי לעודד אנשים לרכוש דירות.

א' ויינשטיין:

הוקם בית רב קומות עם 50 דירות. הבניה לא הושלמה בגלל הסתבכות הקבלן. הדיירים התארגנו, פנו ליזם וביקשו לסיים את הבניה. דיירים אלה יקבלו תוספת משכנחא למימון השלמת הבניה. זוהי הכוונה שלי.

ח' רמון:

לכך יש הסכמה. זוהי המדיניות של האוצר.

א' ויינשטיין:

עקרונית אני תומך בהצעתו של חבר הכנסת יהושע מצא, אבל לדעתי צריך לבדוק אם יש היצע של דירות למכירה, או אם הגדלה המשכנתאות חגדיל את היקף הבניה.

לדעתי אסור לנו לקבל החלטה על ערבות מדינה, כי בכך אנחנו עלולים לגרור את כל המשק למאבק על ערבות מדינה. אני יודע שישובי הצפון ורמת הגולן לא קיבלו ערבות מדינה.

הנקודה העיקרית היא ללכת לקראת דיירים כדי לאפשר להם להתארגן ולהשלים את הבניה של דירותיהם.

ג' גדות:

אינני מבין מה קורה פה. נציג האוצר מהתל בנו, במודע או לא במודע, בשיחוף פעולה עם השרים או בלי שיחוף פעולה אתם, אם מפני שיש לו פתרונות או אין. פשוט מהחלים בוועדה, והיושב-ראש שלנו מודע לכך ולכן הוא נכנס ויוצא.

אני חושב שאין זה מענייננו להציע שעל שלישי מהסכום תהיה ערבות מדינה או להציע הצעות פשרה אחרות. התפקיד שלנו בוועדה הוא לבקר או לבחון הצעות שמביאים בפנינו משרד האוצר ומשרד השיכון.

י' מצא:

היכן היושב-ראש? הישיבה הזו מתנהלת ללא יושב-ראש וגם ללא ממלא מקום ליושב-ראש. אני הולך לחדרו של היושב-ראש כדי לומר לו שכך לא יתכן.

היו"ר א' י' שפירא:

אני מודיע לכם שאם חבר הכנסת מצא לא ישנה את סוג דיבורו ולא ינהג בדרך ארץ, לא אשב יחד אתכם.

הישיבה נעולה.

(הישיבה ננעלה בשעה 12.00)